

# عودت کنندگان و بی سرپناهی در وطن

سرمقاله

## میکانیزم صلح در کشور روشن شود

حفیظ الله زکی

صلح با حزب اسلامی به رهبری گلبدین حکمتیار، ظاهراً در مراحل آخر خود قرار دارد و این گروه چنانکه گفته می‌شود به زودی دست از مخالفت با دولت افغانستان خواهد کشید. اگر صلح با حزب اسلامی با موفقیت به پیش برود، این صلحی است که دولت افغانستان پس از سقوط طالبان توانسته با گروه‌های مسلح مخالف خود به انجام برساند. دولت افغانستان در تمام سالهای گذشته با جدیت تمام، به دنبال رسیدن به توافق و صلح با طالبان بود. هزینه‌های گزافی نیز در این راه به مصرف رسیده است، اما هرگز به نتیجه‌ای نینجامیده است. حالا پس از سالها تلاش صلح با حزب اسلامی به رهبری گلبدین حکمتیار به دست آمده است، صلح که از ابتدای طرح مسئله تا کنون مخالفت‌ها و موافقت‌های شدیدی را در سطح جامعه در پی داشته است.

اصولاً هر توافق صلحی با گروه‌هایی که نیروهای مسلح و فعالیت‌های مسلحانه داشته‌اند، در نوع خود، در هر جای دنیا، پیچیده و سخت است. جنبه‌های متفاوتی در زمان گفتگوهای صلح باید مدنظر گرفته شود، از مسائلی مالی گرفته تا مسائلی مربوط به جنایت‌های جنگی و ضد بشری. همین‌گونه از شرایط طرفین برای رسیدن به صلح گرفته تا پیش‌بینی‌ها برای زمانی که اگر خلافتی در روند پیشبرد شروط و موافقه‌نامه پیش آمد به کجا شکایت کنند و چگونه مسایل شان را حل کنند.

صلح با حزب اسلامی از دو زاویه بسیار مهم و بحث‌برانگیز بوده است. اول از نگاه سیاسی. این صلح می‌تواند برای دولت یک دستاورد تلقی شود. دولت می‌تواند ثابت کند که طرف قابل اعتمادی برای گفتگو با گروه‌های مسلح مخالف خود است. تلاش‌های دولت برای رسیدن به صلح، هر چند اندک ولی در یک مورد به ثمر رسیده است. در حالی که در دولت‌های گذشته، هیچ موفقیتی برای رسیدن به صلح نداشته‌اند. دو دولت گذشته افغانستان حتی دستاوردهای کوچکی نیز برای رسیدن به صلح نداشته‌اند.

اما از زاویه امنیتی و نظامی، زمانی صلح مفید و یک دستاورد خواهد بود که گروه مسلح گفتگو نقش مهمی در ناامنی و یا امنیت داشته باشد. اگر گروهی وجود و عدمش در امنیت کشور نقشی نداشته باشد، صلح با آن که مسلماً با دادن امتیازاتی همراه است، بی‌فایده خواهد بود. شکی در این نیست که حزب اسلامی یکی از احزاب پر قدرت دوره جهاد و حکومت مجاهدین بوده است. اما این حزب در سالهای گذشته از یک سو با انشعاب‌هایی روبرو بوده و از سوی دیگر اکثر افراد و اشخاص و حلقه‌های مخالف دولت که دست به فعالیت‌های مسلحانه و خشونت زده‌اند، زیر اثر گروه طالبان، شبکه‌های حلقه‌ها و القاعده بوده‌اند و نقش حزب اسلامی در فعالیت‌های نظامی چندان برجسته نبوده است.

با تمام اینها، صلح با حزب اسلامی را نمی‌توان به صورت سیاه و سفید دید. نمی‌توان گفت که این صلح کاملاً نادرست و یا بسیار مفید و درست است. شرایطی که طرفین برای رسیدن به صلح گذاشته‌اند، از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. این شرایط آیا منصفانه، واقع‌بینانه، و عادلانه است؟ آیا با رسیدن به صلح با حزب اسلامی بخش‌های دیگری امنیت و ثبات کشور را تهدید نمی‌کنند؟ آیا برای رسیدن به صلح تمام آنچه‌که به مردم افغانستان گفته شود، با آنها در میان گذاشته شده است؟ آیا برای رسیدن به صلح، در مسایلی بزرگ‌نمایی نشده است؟

صلح تنها زمانی به سود دولت و مردم افغانستان خواهد بود که به ثبات و امنیت دائمی منجر شود و بتواند گره‌های گره‌های کور ناامنی و بی‌ثباتی در کشور را بکشد. برای رسیدن به امر دولت افغانستان پیش از هر چیزی استراتژی خود را برای صلح مشخص سازد و تعریف واضحی از شرایط و چگونگی روند صلح برای مردم افغانستان و جهان داشته باشد. تا گروه‌های دیگری و یا افراد دیگر و همین‌طور مردم افغانستان مکانیزم صلح در کشور را به درستی و روشنی درک کنند.

وزیر مهاجرین گفته است که روزانه به طور متوسط ۶ هزار مهاجر عودت کنند به کشور بازگشت می‌کنند. از میان این ۶ هزار مهاجر عودت کننده، ۴ هزار شان از پاکستان و ۲ هزار دیگر از ایران به افغانستان بر می‌گردند. این رقم در طول پانزده سال گذشته بی‌سابقه بوده است. دلیل این کار هم سختگیری‌های کشورهای میزبان و بهبود شرایط در داخل کشور خوانده شده است.

وزارت مهاجرین گفته است که احتمالاً رقم مهاجران عودت کننده به کشور در روزهای آینده به ۷ تا ۸ هزار نفر در روز برسد. همچنان دفتر هماهنگی امور بشری دوستانه‌ی سازمان ملل در گزارشی که در هفدهم ماه جاری میلادی در مورد وضعیت مهاجران و عودت کنندگان منتشر کرد، گفته است که در ۹ ماه گذشته سال ۲۰۱۶، ۱۴۲،۴۰۰ تبعه‌ی افغانستان که فاقد مدرک قانونی بوده‌اند و ۱۱۴،۴۲۰ مهاجر دارای مدرک قانونی، به افغانستان بازگشته‌اند.

در گزارش دفتر هماهنگی امور بشردوستانه‌ی سازمان ملل متحد همچنان رقم بیجا شده‌های داخلی ۲۶۲،۳۰۰ نفر گفته شده است. اما وزارت امور مهاجرین و عودت کنندگان گفته است که تا پایان سال روان میلادی احتمال دارد که رقم بیجا شدگان داخلی به یک و نیم میلیون نفر برسد.

وزارت مهاجرین گفته است که آنها تلاش دارد تا سهولت لازم را برای عودت کنندگان فراهم کند. این وزارت میگوید با همکاری ۱۵ وزارت دیگر و ۷ نهاد بین‌المللی، طرح عمل مشترک اسکان مهاجران را از هفته‌ی آینده تطبیق خواهند کرد. زمینه‌سازی برای بازگشت مهاجرین به مناطق اصلی شان، فراهم آوری هزینه‌های انتقال، ایجاد مراکز خوراکی در روستاها و توزیع زمین در ۲۷ ولایت برای مهاجرین از جمله‌ی موارد این طرح است. گفته می‌شود که تطبیق این طرح از ولایت ننگرهار آغاز خواهد شد. علاوه بر اینکه حکومت افغانستان این کمک‌ها را برای عودت کنندگان به کشور در نظر گرفته است، مهاجرینی که از طریق کمیساریای عالی سازمان ملل متحد به کشور بازگشت نمایند، هر نفر ۳۸۰ دلار به عنوان کمک دریافت خواهند کرد.

افغانستان یکی از کشورهای است که بیشترین مهاجر را دارد، بنسباً به گفته‌ی مقامات وزارت امور مهاجرین و عودت کنندگان، افغانستان بیشتر از ۷ میلیون مهاجر در سراسر جهان دارد که بیشتر شان در کشورهای همسایه‌ی پاکستان و ایران داخلی و عودت کنندگان به دلیل نداشتن سرپناه مناسب و رسیدن فصل سرما، در معرض ابتلا به بیماری‌های گوناگون قرار دارند و با مشکلات صحتی زیادی مواجه خواهند شد.

دخالی خبر می‌دهد، که فصل سرما کم‌کم در افغانستان آغاز می‌شود و بسیاری از کسانی که به کشور باز می‌گردند و با بیجا شده‌گان داخلی، نمی‌توانند سرپناه مناسب برای شان پیدا کنند. بیجا شده‌گان داخلی و عودت کنندگان به دلیل نداشتن سرپناه مناسب و رسیدن فصل سرما، در معرض ابتلا به بیماری‌های گوناگون قرار دارند و با مشکلات صحتی زیادی مواجه خواهند شد.

بی‌سرپناهی از عمده‌ترین مشکلات مهاجرین بازگشت کننده و بیجا شده‌گان داخلی است. مقامات حکومت نیز پیش از این تدابیر لازم را در این زمینه اتخاذ نکرده‌اند. اکنون آنها می‌گویند که برای مهاجرین زمین رهایی‌توزیع خواهند کرد، ولی خوب میدانند که در فصل سرما، مهاجرین نمی‌توانند از این زمین‌ها استفاده کنند و برای شان خانه و سرپناه بسازند. علاوه بر اینکه فصل سرما به آنها اجازه ساختن خانه را نمی‌دهد، عودت کنندگان توان اقتصادی برای ساختن یک خانه رهایی‌توزیع ندارند.

علاوه بر نبود مسکن و سرپناه، نبود زمینه‌ی کار یکی دیگر از مشکلاتی است که عودت کنندگان با آن روبرو خواهند شد. حکومت وحدت ملی هنوز در زمینه‌ی

بیشترین مهاجر را دارد، بنسباً به گفته‌ی مقامات وزارت امور مهاجرین و عودت کنندگان، افغانستان بیشتر از ۷ میلیون مهاجر در سراسر جهان دارد که بیشتر شان در کشورهای همسایه‌ی پاکستان و ایران داخلی و عودت کنندگان به دلیل نداشتن سرپناه مناسب و رسیدن فصل سرما، در معرض ابتلا به بیماری‌های گوناگون قرار دارند و با مشکلات صحتی زیادی مواجه خواهند شد.

بی‌سرپناهی از عمده‌ترین مشکلات مهاجرین بازگشت کننده و بیجا شده‌گان داخلی است. مقامات حکومت نیز پیش از این تدابیر لازم را در این زمینه اتخاذ نکرده‌اند. اکنون آنها می‌گویند که برای مهاجرین زمین رهایی‌توزیع خواهند کرد، ولی خوب میدانند که در فصل سرما، مهاجرین نمی‌توانند از این زمین‌ها استفاده کنند و برای شان خانه و سرپناه بسازند. علاوه بر اینکه فصل سرما به آنها اجازه ساختن خانه را نمی‌دهد، عودت کنندگان توان اقتصادی برای ساختن یک خانه رهایی‌توزیع ندارند.

علاوه بر نبود مسکن و سرپناه، نبود زمینه‌ی کار یکی دیگر از مشکلاتی است که عودت کنندگان با آن روبرو خواهند شد. حکومت وحدت ملی هنوز در زمینه‌ی

مهدی مدبر



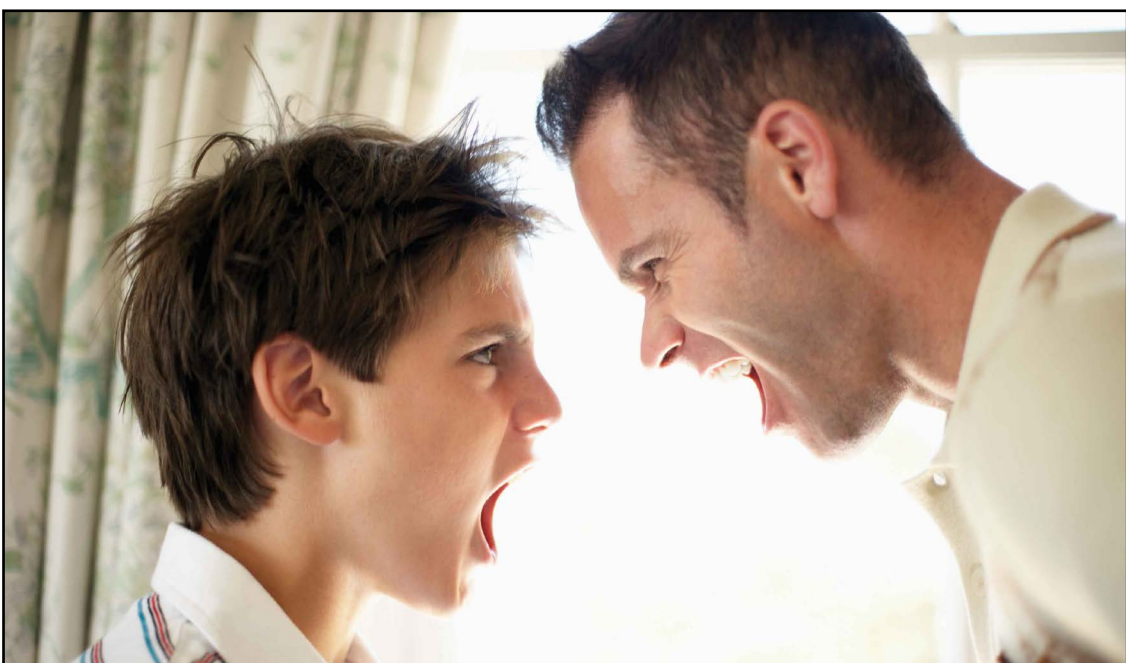
اشتهالزایی هیچ کاری نتوانسته است انجام دهد و بسیاری از شهروندان کشور به خاطر نبود زمین‌ها، تن به مهاجرت غیرقانونی داده است. معلوم نیست عودت کنندگان با نداشتن سرپناه و نبود زمینه کار، چگونه زندگی را سپری خواهند کرد، آیا با امدادهای اندکی که از سوی دولت و نهادهای بین‌المللی می‌شود می‌توانند نیازمندی‌های اولیه زندگی شان را برطرف کنند؟

وزیر مهاجرین گفته است که یکی از دلایل افزایش بازگشت مهاجرین از کشورهای همسایه، بهبود وضعیت در داخل کشور است، اما متأسفانه این گفته‌ی وزیر مهاجرین به دور از واقعیت‌های عینی جامعه‌ی افغانستان است. هنوز حکومت در زمینه اشتغالزایی هیچ برنامه‌ی ندارد، وضعیت امنیتی نیز بهبود نیافته است، وضعیت اقتصادی مردم هر روز بیشتر خراب می‌شود و فقر و تنگدستی صبر و تحمل مردم را به پایان رسانده است. معلوم نیست که وزیر مهاجرین از کدام بهبود خبر می‌دهد و بر اساس کدام دلایل و شواهد چنین سخنی می‌گوید. عمده‌ترین دلیل افزایش عودت کنندگان از کشورهای همسایه، افزایش فشارها بر مهاجرین است. چنانچه خود وزیر

طی قرون و اعصار به تکرار بخواند و گمان کند که پیامبر آزادی و رهایی است، کاری جز این نمی‌تواند بکند. انسانی که هر روز شاهد کشته شدن و مثله شدن دوستان و عزیزانش باشد و در هر چارسوقی منصور می‌شود و در دار ببیند و شاهد تحقیر و توهین پدر و برادرش باشد و هر شامگاه نیز تل و کوب مادر و خواهرش را نظاره کند، بجز انتقال این خشونت به دیگران چیز دیگری نمی‌آورد. خشونت در چنین جوامعی فراگیر می‌شود و فرهنگ می‌شود و روان‌های بسیاری از انسان‌هایی که خشونت را تجربه می‌کنند، آسیب می‌بیند و مصدوم می‌شود. روان‌های مصدوم به انحراف روی می‌آورند، خطر مسخ قربانیان به جنایت پیشگان افزایش می‌یابد و کشتار و تجاوز و بهره‌گیری از خشونت فیزیکی و روانی به پدیده‌های فرامگانی و فرازمانی تبدیل می‌شود. در چنین شرایطی، نه تنها دل انسان می‌شود، بلکه دیگر اندیشانش نیز دشمن تلقی می‌شوند؛ کینه ورزی به هدف ارتقا می‌یابد و انسان‌ها از حس بشر دوستی و نوع دوستی تهی می‌شوند. چنین قربانیانی در معرض تهدید جدی دشمن انگاری فراگیر و دگرستیزی (xenophobia) قرار دارند. حتی ارزش‌های همسایه داری، قوم داری، خوشاوندی و سایر ارزش‌های سنتی نیز آسیب دیده، شکسته و یا کاملاً می‌شوند و در غیاب فرهنگ قانون مدار، جامعه از ارزش‌ها و تقاضاهای عوام پذیر می‌شود. چنین انسان‌هایی، از لحاظ روانی خرد می‌شوند و همواره سراسرند از نفرت و حس انتقامی که دست‌از سر آنها بر نمی‌دارد. هرگاه چنین حالتی از مرزهای معمول در خشونت گریزی و کینه ورزی و باور به انتقام‌گیری و «کشتن خون با خون» برای آنها به اصل «اخلاقی» مبدل می‌شود و در فرجام چنین جامعه‌ای زیر سلطه جمعی قرار می‌گیرد که در لهیب سوزان انتقام جویی و خشونت پروری می‌شود. چنین جامعه‌ای مبتلا به «تراوما» شده و بیماری روان‌های مصدوم به درد توده‌ای و فراگیر مبدل می‌شود.

# خشونت پروری روان‌های مصدوم و قهر مشروع

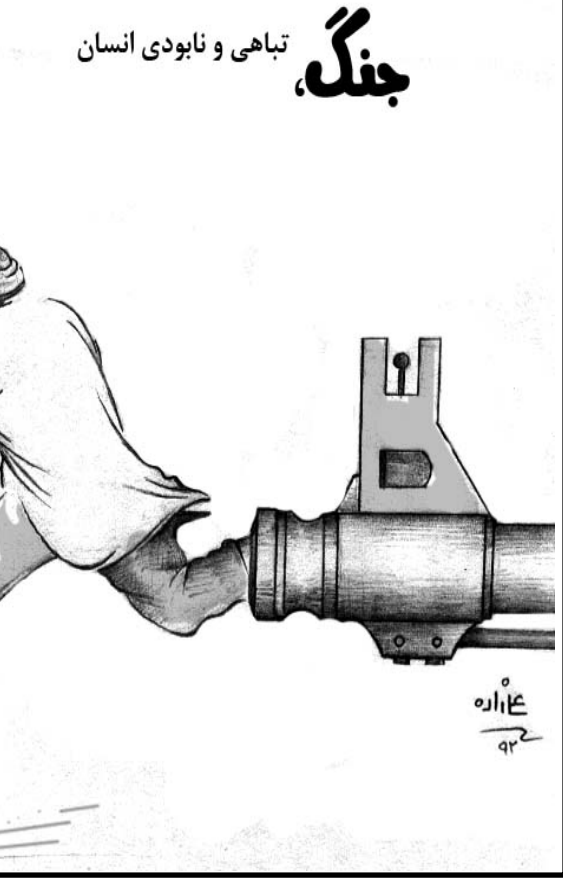
رنگین دادفر سپنتا/قسمت اول



فرهنگی و برخاسته از روابط اجتماعی غیرعادلانه را به نیروی خلاق و آفریننده تبدیل کرد. در جوامع پیش مدرن و دارای فرهنگ‌های سنتی و یا در نظام‌های سیاسی خشونت پرور، از این نیرو بیشتر به مثابه نیروی انتقام‌گیری و یا سرکوب خوین دیگر اندیشانش بهره‌گیری می‌شود چرا که سمیت دادن به خشونت فطری و «جامعیتی» دادن به آن بیش از هر چیز ایجاد داشتن نهاد‌های فعال و متعهد به صلح و یک فرهنگ جمعی خشونت‌گریز را می‌نماید. جلوگیری از مسخ قربانی به جنایت‌پیشه و در مان‌روان‌های مصدوم و سوسیالیزه کردن صلح‌آمیز خشونت در جامعه‌ای که در آن روان‌های مصدوم به وفور حضور دارند، کاری است که باید در یک فرایند فرهنگ‌آفرینی صورت بگیرد. در جوامع دارای نظام‌های دموکراسی، به دلیل اینکه تعداد محدود تری از انسان‌ها مبتلا به حس انتقام و کشتار و خونریزی و اجزای آنچه که برخورد آنها گذشته‌مشکل‌برانگیز است، امکان مهار این مشکل بیشتر است و اقلیت‌های کوچکی مانند دخترانی که مورد تجاوزهای جنسی درون خانوادگی قرار گرفته و مبتلا به این بیماری می‌باشند نیز با توسل به درمان‌های روانکاوانه احتمالی شفا یابند. انسان‌هایی که مورد ستم واقع می‌شوند

در بحث‌های روزمره و رسانه‌ای کشور ما استفاده از خشونت، به یک امر قابل قبول و در بسیاری موارد قابل توجیه تبدیل شده است. خشونت درون خانواده و بیرون از آن و همچنین در نقد صاحبان اندیشه‌های متفاوت با بهره‌گیری از «کلمات قاتل» (از: زیگموند فرید، یوگن، فراگیر است. عادی سازی دفاع از خشونت، بدین پیمان که در سرزمین ما صورت می‌گیرد، نشان از یک کزی و ناموزونی فرهنگی و روانی جمعی است.

بدون شک کشف تمام علل خشونت گرای نهادینه شده در افغانستان، امری



## جنگ، تباهی و نابودی انسان

کارتون روز

کارتون روز

کارتون روز

کارتون روز

کارتون روز

کارتون روز

کارتون روز

کارتون روز

کارتون روز

کارتون روز

کارتون روز

کارتون روز

کارتون روز

کارتون روز

کارتون روز

کارتون روز

کارتون روز

کارتون روز

کارتون روز

کارتون روز

کارتون روز

کارتون روز

کارتون روز

کارتون روز

کارتون روز

کارتون روز

کارتون روز

کارتون روز

کارتون روز

کارتون روز

کارتون روز

کارتون روز

کارتون روز

کارتون روز

کارتون روز

کارتون روز

کارتون روز

کارتون روز

بنیان گذار: دکتر حسین یاسا  
مدیر مسول: محمد رضا هویدا  
سردبیر: حفیظ الله زکی  
کاریکاتورست: خالق علی زاده

دیزاین: علی اصغر زاهدی، مصطفی جعفری  
مسئول وب سایت: غلام عباس اصلان

آدرس: کابل، شهرک امید سبز، فاز چهار، کوچه ششم، خانه نمبر ۱۳۷

روزنامه افغانستان ما  
The Daily Afghanistan Ma

روزنامه  
افغانستان ما  
The Daily Afghanistan Ma

Outlook  
AFGHANISTAN  
The Leading Independent Magazine

روزنامه افغانستان ما از همه دانشمندان و نویسندگان دعوت به همکاری می‌نماید.  
هیئت تحریر در ویرایش مطالب دست باز دارد.  
مقالات وارده بازگردانده نمی‌شود.  
مسئولیت مقالات به عهده نویسندگان آنها است و تنها سرمقاله‌ی این روزنامه افغانستان میباشد.  
www.dailyafghanistan.com  
Email: thedailyafghanistan@yahoo.com